

UDK 272-75:378(497.521.2)"19"

1Keilbach, V.

Primljeno: 19. 11. 2020.

Prihvaćeno: 1. 3. 2021.

Izvorni znanstveni rad

PRILOG POVIJESTI KATOLIČKOGA BOGOSLOVNOG FAKULTETA ULOGA VILIMA KEILBACHA U OČUVANJU FAKULTETA 1952. GODINE

Ana BIOČIĆ

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Vlaška 38, p.p. 432, 10 001 Zagreb
anabiocic.1@gmail.com

Sažetak

Katolički bogoslovni fakultet dio je Sveučilišta u Zagrebu od njegova osnutka, no uspostavom komunističke vlasti Fakultet je političkom, a ne zakonodavnom odlukom, 1952. godine isključen sa Sveučilišta. Tada je dekan bio Vilim Keilbach. U radu ćemo na osnovi arhivske građe pohranjene u Arhivu Fakulteta i Keilbachove ostavštine, koja se čuva u knjižnici Fakulteta, nastojati utvrditi njegovu ulogu u događajima 1952. godine u smislu organizacije daljnjeg rada Fakulteta u značajno promijenjenim okolnostima.

Ključne riječi: XX. stoljeće, Vilim Keilbach, Katolički bogoslovni fakultet, ukidanje KBF-a.

Uvod

Nakon Drugoga svjetskog rata, uspostavom komunističke vlasti na području Jugoslavije, odnos Katoličke crkve i države bio je opterećen protimbama. Ishodište možemo tražiti u činjenici da je Crkva ostala izvan kontrole Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, uz komunističkim vlastima teško prihvatljiv vanjski utjecaj, odnosno utjecaj Svete Stolice. Ipak riječ je o internacionalnoj Crkvi. Svakako normalizaciji odnosa nije pomogao ni čitav niz mjera koje su državne vlasti uvele, a koje su se izravno odnosile na Crkvu: konfiskacija imovine, zabrana vjerskog tiska, vjerskih škola te općenito nepostojanje vjerskih sloboda koje su bile propisane Ustavom iz 1946. godine. Valja spomenuti i niz zakona koji su onemogućavali djelatnost Crkve, poput Za-

kona o matičnim knjigama, Zakona o braku, Zakona o agrarnoj reformi i kolonizaciji.¹ Vehementnost sukoba razvidna je 1952. godine kada su prekinuti diplomatski odnosi sa Svetom Stolicom. Povod potonjem činu bio je miješanje Vatikana u unutarnja državna pitanja vezana uz staleška svećenička udruženja.² Riječ je o udruženjima svećenika koja su u određenoj mjeri bila pod lupom države, odnosno Komisije za vjerske poslove. Nerijetko su se državne vlasti služile represijom i prijetnjama kako bi se svećenici učlanili u ta društva, što je uvelike pridonijelo negativnom stavu o svećeničkim udruženjima. Unatoč početnom stavu Biskupske konferencije jugoslavenskih biskupa izrečenom 26. travnja 1950. godine *non expedit* (Nije dobro), na konferenciji održanoj 26. rujna 1952. godine Biskupska konferencija donijela je *non licet*, odnosno zabranila je svećenicima da se učlane u ta društva, uz tajno odobrenje Vatikana. Bio je to dovoljan razlog za prekid ionako narušenih diplomatskih odnosa.³ Provenijenciju prekida diplomatskih odnosa ne treba simplificirati, već je potrebno sagledati različite događaje koji su joj prethodili, što nadilazi okvire ovog rada. Ipak, valja uz već navedeno dodati kako je iste 1952. godine Stepinac proglašen kardinalom, što je u komunističkim krugovima vrlo negativno odjeknulo, te je u siječnju zabranjena vjerska poduka u školama, a teološki fakulteti u Ljubljani i Zagrebu su »izbačeni« s državnih sveučilišta.⁴ Premda je Fakultet isključen sa Sveučilišta u Zagrebu, a u čijim je temeljima bio i danas jest, tu odluku Senat nikada nije potvrdio, stoga *de iure* Fakultet nije nikad prestao biti dijelom Sveučilišta.⁵

Upravo tijekom tih, za Fakultet nemilih događaja, dekan je bio Vilim Keilbach. U radu ćemo nastojati rasvijetliti ulogu tadašnjeg dekana Keilbacha u očuvanju Fakulteta, a pod očuvanjem predmnijevamo nastavak rada i orga-

¹ Više vidi u: Miroslav AKMADŽA, *Katolička crkva u komunističkoj Hrvatskoj 1945. – 1980.*, Zagreb – Slavonski Brod, 2013., 23-130.

² Usp. Stipan TROGRIĆ, *Istarska svećenička udruženja – Zbor svećenika sv. Pavla za Istru i Društvo svećenika Sv. Ćirila i Metoda u Pazinu (1945. – 1952.)*, u: *Croatica christiana periodica*, 32 (2008.) 61, 124-143.

³ Usp. Miroslav AKMADŽA, *Biskupi, komunisti i svećenička udruženja*, Zagreb – Sarajevo, 2018., 57-160.

⁴ Više vidi u: Stipan TROGRIĆ, *Represija jugoslavenskog komunističkog režima prema Katoličkoj crkvi u Istri 1945. – 1971.*, Pazin, 2014., 235-239; Miroslav AKMADŽA, *Uzroci prekida diplomatskih odnosa između Vatikana i Jugoslavije 1952. godine*, u: *Croatica christiana periodica*, 27 (2003.) 52, 171-187.

⁵ Usp. Ana BIOČIĆ, *Povijest Katoličkoga bogoslovnog fakulteta sastavnice Sveučilišta u Zagrebu*, u: *350 godina Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (1669. – 2019.)*, 350 Years of the Catholic Faculty of Theology University of Zagreb (1669–2019), Mario CIFRAK – Vanda KRAFT SOIĆ – Daniel PATAFTA – Davor ŠIMUNEC (ur.), Zagreb, 2020., 31-33.

nizaciju Fakulteta u znatno izmijenjenim okolnostima. O Keilbachu literatura na hrvatskom jeziku nije odveć opsežna,⁶ osim radova Josipa Oslića koji se bave Keilbachovom psihologijom i filozofijom religije.⁷ Stoga ćemo ovaj rad temeljiti većinom na arhivskoj građi pohranjenoj u Arhivu Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i u knjižnici Fakulteta, koja čuva Keilbachovu ostavštinu.

1. Keilbachov rad na Fakultetu u vrijeme komunističke uprave do izbora za dekana

Uspostavom komunističkih vlasti djelatnost je Crkvi i njezinim pripadnicima bila prilično otežana, a što možemo razvidjeti iz optužaba upućenih svećenicima i profesorima teologije. Primjerice, Sveučilišni sud časti u Zagrebu bavio se istragom profesora Dragutina Kniewalda i Janka Oberškog. Potonji su bili primorani predati Sudu časti svoje prijave o radu tijekom »okupacije i u vezi s pripremanjem okupacije«. U njihovom slučaju zaključak Suda časti bio je da se nisu ogriješili o »interese jugoslavenskih naroda ili o interese i autonomiju sveučilišta«, stoga je postupak protiv njih obustavljen.⁸ No, navedene istrage nisu bile iznimka.

Ni Vilima Keilbacha nije mimoišla optužba. Zacijelo je na optužbu utjecala Keilbachova djelatnost tijekom postojanja Nezavisne Države Hrvatske. Tada je predavao vjeronauk (1940/41. i 1942/43.) u svim razredima njemačke realne gimnazije, a uz odobrenje Ministarstva narodne prosvjete Odjela za visoke škole i znanstvene zavode NDH obnašao je sporednu službu katehete

⁶ Primjerice, Bonaventura DUDA, Monsignoru dr. Wilhelmu Keilbachu in memoriam, u: *Bogoslovska smotra*, 53 (1983.) 1, 144-147; Stjepan BREBRIC, U spomen 10. obljetnice smrti mons. dr. Wilhelma Keilbacha, u: *Spectrum*, 25 (1992.) 1, 65-67; Stjepan SIROVEC, *Hrvati i Germanicum*, Zagreb, 2004, 41-42; Joško BARIĆ, Keilbach, Vilim (Wilhelm), u: *Hrvatski biografski leksikon*, VII, Trpimir Macan (ur.), Zagreb, 2009., 235-236.

⁷ Josip OSLIĆ, *Vjera i um – neoskolastički i suvremeni pristupi*, Zagreb, 2004.; Josip OSLIĆ, Filozofija religije Wilhelma Keilbacha i njezine metafizičke pretpostavke, u: *Filozofska istraživanja*, 60 (1996.) 1, 175-189; Josip OSLIĆ, Psihologija religije u djelu Vilima Keilbacha, u: *Bogoslovska smotra*, 66 (1996.) 1, 13-36; Josip OSLIĆ, Etički elementi u filozofiji religije kod Vilima Keilbacha, u: *Obnovljeni život*, 51 (1996.) 4, 327-346.; Josip OSLIĆ, Filozofija religije Vilima (Wilhelma) Keilbacha kao pokušaj opravdanja religijskoga pluralizma, u: Pavo Barišić (ur.), *Otvorena pitanja hrvatske filozofije. Zbornik radova znanstvenog skupa*, Zagreb, 2000., 407-421; Josip OSLIĆ, Pozicioniranje »filozofije religije« u hrvatskoj neoskolastici 20. stoljeća, u: *Filozofska istraživanja*, 33 (2013.) 1, 105-122.

⁸ Arhiv Knjižnice Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (dalje: AKKBF), Ostavština Vilim Keilbach, prijepis Zaključka Sveučilišnog suda časti u Zagrebu sa sjednice održane 23. veljače 1946., interni br. spisa 87-1946.

u njemačkoj gimnaziji u Zagrebu i dušobrižničku službu Nijemaca katolika također u Zagrebu.⁹ Sumnjiv je novim vlastima mogao biti i zato što ga je Predsjedništvo Biskupske konferencije imenovalo delegatom hrvatskog Episkopata za pitanje dušobrižništva među hrvatskim civilnim radništvom u Njemačkoj.¹⁰ Uostalom, neko je vrijeme proveo u logoru hrvatskih radnica kako bi ih uputio na izvršavanje »kršćanske i moralne dužnosti«¹¹, a ta je služba spriječila njegov povratak na docentsko mjesto na Fakultetu.¹² Predmnijevamo da je navedene službe tijekom uprave NDH obnašao zbog dobrog poznavanja njemačkog jezika, a što je povezano s njegovim podrijetlom (rodom je iz Banatskog Despotovca) i činjenicom da je rođen u okruženju gdje je njemački jezik bio u svakodnevnoj uporabi. To je bilo tako sve do završetka Drugoga svjetskog rata, kada je, do tada njemačko naselje, postalo većinski srpsko.¹³ U prilog tezi da nije surađivao s vlastima, nego je zbog poznavanja jezika bio involviran u različite poslove, govori podatak da mu vlasti u prosincu 1942. godine nisu odobrile putovanje u inozemstvo, i to bez obrazloženja.¹⁴

Nakon uspostave komunističke vlasti početkom veljače 1946. godine, kako je već spomenuto, Keilbach se našao pred Sveučilišnim sudom časti, gdje se argumentirano branio. Prva točka optužnice odnosila se na njegovu nacionalnu pripadnost, kojoj se imputiralo političko značenje. Keilbach je u obrani istaknuo da je unatoč njemačkom materinjem jeziku pohađao srpsku gimnaziju, a ne njemačku ili mađarsku. A nije propustio istaknuti ni da je bio u hrvatskom sjemeništu. Druga točka optužnice odnosila se na njegovo članstvo u *Kulturbundu*. Tvrдио je da nije bio član. Štoviše točku optužnice vezanu uz članstvo u Njemačkoj narodnoj skupini pobio je argumentom da nije boravio u Zagrebu

⁹ Usp. AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, Odobrenje Ministra narodne prosvjete Odjela za visoke škole i znanstvene zavode NDH M. Starčevića Dekanatu Bogoslovnog fakulteta Hrvatskog sveučilišta u Zagrebu za vršenje sporedne službe Vilimu Keilbachu iz Zagreba od 5. prosinca 1942. godine.

¹⁰ Usp. AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, Uredovna potvrda Predsjedništva Biskupske konferencije u Zagrebu o imenovanju V. Keilbacha delegatom hrvatskog Episkopata za pitanje hrvatskih radnika u Njemačkoj, Zagreb, 6. prosinca 1941.

¹¹ AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, dopis s izrazom zahvalnosti V. Keilbachu od attachaea za socijalna i radnička pitanja Andrijaševića, München 6. listopada 1941., interni broj spisa 799/41.

¹² Usp. AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, dopis V. Keilbacha Dekanatu Bogoslovnog fakulteta, Zagreb, 11. ožujka 1942.

¹³ Usp. Vladimir GEGER, Josip Broz Tito i sudbina jugoslavenskih Nijemaca, u: *Časopis za suvremenu povijest*, 40 (2008.) 3, 803-810.

¹⁴ Usp. AKKBF Ostavština Vilim Keilbach, Dopis dekanu Bogoslovnog fakulteta Hrvatskog sveučilišta od Odjela za visoke škole i znanstvene zavode Ministarstva narodne prosvjete NDH iz Zagreba od 30. prosinca 1942.

kada je formirana. Naime, do kraja rujna 1941. godine Keilbach se bavio istraživanjem u Bavarskoj državnoj knjižnici, za što je imao i potvrdu. No, kada se vratio već je formalno bio član, a da nije bio upoznat s podatkom tko ga je učlanio i kada. Izjavio je da nije obnašao nikakvu političku funkciju, nije išao na sastanke, a služba koju je obnašao na njemačkom jeziku (predavao u školi) bila je isključivo vjerske naravi. Svoje stavove protivne nacističkim idejama jasno je izrazio u knjizi naslovljenoj *Misli o Bogu i religiji*, što je također istaknuo. Zaključno je naveo da je njegova situacija riješena kod Predsjedništva narodne vlade Hrvatske, odnosno Komisije za vjerske poslove, koja je uvažila njegovu obranu.¹⁵ Navedeno implicira da su ga istraživale ne samo sveučilišne, nego i državne vlasti. Na tom tragu nalazimo potvrdu Komisije za vjerske poslove Predsjedništva narodne vlade Hrvatske da Keilbach nije surađivao s okupatorom, da je na vlastitu želju pohađao srpsku gimnaziju, da nije bio član Kulturbunda, samo formalni član »Njemačke narodne grupe« i nacističke ideje nikada nije podupirao, štoviše protivio im se u znanstvenim radovima. Stoga donose mišljenje da »za naš narod i Jugoslaviju trebalo bi, da dr. Keilbach nastavi svoj naučni rad«¹⁶.

Nakon te pozitivne ocjene političkih vlasti bilo mu je omogućeno i napredovanje. Kod izbora na mjesto redovitog sveučilišnog profesora na katedri pod nazivom Filozofija, pedagogika i metodika religijske nastave na Rimokatoličkome bogoslovskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu povjerenstvo su činili redoviti profesori Andrija Živković i Stjepan Bakšić.¹⁷ Izrazili su pozitivno mišljenje o Keilbachu i njegovim radovima pa je posljedično tomu na sjednici Fakultetskog vijeća održanoj 13. kolovoza 1946. godine jednoglasno izabran za redovitog profesora Fakulteta.¹⁸

¹⁵ Usp. AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, prijepis obrane dra. Vilima Keilbacha pred Sveučilišnim sudom časti dne 9. veljače 1946. u Zagrebu.

¹⁶ AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, prijepis uredovne potvrde NRH Predsjedništvo, Komisija za vjerske poslove u Zagrebu 23. siječnja 1946., interni br. spisa 125/46.

¹⁷ Usp. Arhiv Katoličkoga bogoslovnog fakulteta (dalje: AKBF), Dokumentacija urudžbenog zapisnika bez broja, Izvještaj i prijedlog Dekanatu Rimokatoličkoga bogoslovnog fakulteta od redovitih sveučilišnih profesora dra. Andrije Živkovića i dr. Stjepana Bakšića da se dra. Vilima Keilbacha izabere redovitim sveučilišnim profesorom na katedri »Filozofija, pedagogika i metodika religijske nastave« na Rimokatoličkom bogoslovskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu od 12. i 13. kolovoza 1946.

¹⁸ Usp. AKBF, Dokumentacija urudžbenog zapisnika, Izvadak iz sjedničkog zapisnika XI. redovite sjednice fakultetskog vijeća Rimokatoličkog bogoslovnog fakulteta održana 13. kolovoza 1946.

2. Rad Keilbacha na Fakultetu u vrijeme komunističke uprave nakon izbora dekanom

Keilbach je izabran za dekana Fakulteta 1951. godine, a na toj ga službi nalazimo i uoči »izbacivanja« Fakulteta sa Zagrebačkog sveučilišta.¹⁹ Svojevrsan uvod u događaje na Fakultetu bile su rasprave o Interdijecezanskoj vjerskoj školi u Zagrebu. Kao dekan Keilbach je sudjelovao na razgovoru održanom 17. listopada 1951. godine u Predsjedništvu vlade u Zagrebu. Uz njega su bili prisutni predsjednik Vlade NRH Vladimir Bakarić, ministar predsjednik Savjeta za prosvjetu, nauku i kulturu NRH Miloš Žanko, ministar Svetozar Ritig i predstavnik poslovnog odbora katoličkog episkopata biskup Antun Akšamović. Povod razgovoru bilo je rješenje u obliku Uputstva Savjeta za prosvjetu, nauku i kulturu NRH (br. 9442-1951) od 3. studenoga 1951. godine prema kojem se apsolventima vjerskih srednjih škola nije priznavalo pravo upisa na fakultete, a time ni na Bogoslovski fakultet. Poslovni odbor Katoličkog episkopata u Jugoslaviji poslao je molbu da se Interdijecezanskoj vjerskoj srednjoj školi u Zagrebu vrati pravo javnosti koje joj je oduzeto rješenjem Ministarstva prosvjete NRH, Odjela za srednje škole (br. 36.241-IV-1948.) od 20. lipnja 1948. godine. Pisali su kako bi se odredba o zabrani upisa učenika iz vjerskih škola na državne fakultete mogla tumačiti kao postupno ukidanje Fakulteta.²⁰ U konačnici to je i bila, jer je sljedeći korak doista bio pokušaj ukidanja Fakulteta.

Povodom ustavnog načela odvajanja Crkve od države (čl. 26 Ustava NRH) doneseno je 29. siječnja 1952. godine Rješenje Vlade NRH o ukidanju Rimokatoličkoga bogoslovnog fakulteta (br. 1268/52).²¹ Dan ranije, 28. siječnja,

¹⁹ Usp. *Sveučilišne vlasti, osoblje, ustanove i red predavanja u zimskom semestru školske godine 1951 – 1952.*, Zagreb, 1951., 2. Dekanom je bio izabran također 1952. godine (usp. AKBF, *Fakultetske vlasti, osoblje i red predavanja u zimskom semestru školske godine 1952/53.*, 2, br. 428/53 i AKBF, Dokumentacija urudžbenog zapisnika br. spisa 554/1952., Zapisnik V. izvanredne sjednice fakultetskog vijeća 23. lipnja 1952.), 1953. godine (usp. *Fakultetske vlasti, osoblje i red predavanja u zimskom semestru školske godine 1953/54.*, 2 i AKBF, Dokumentacija urudžbenog zapisnika bez br. spisa, Zapisnik V. izvanredne sjednice fakultetskog vijeća 24. lipnja 1953.) i 1954. godine (usp. *Fakultetske vlasti, osoblje i red predavanja u zimskom semestru školske godine 1954/55.*, 2). Premda se u literaturi navodi da je bio dekan 1950. godine, za to u izvorima i tiskanim Redovima predavanja nismo našli potvrdu. Naime, u listopadu 1950. godine potvrđen je izbor Đure Gračanina za dekana (usp. AKBF, Dokumentacija urudžbenog zapisnika br. spisa 792/1950., Zapisnik I. redovite sjednice fakultetskog vijeća 11. listopada 1950.).

²⁰ Usp. AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, molba Poslovnog odbora katoličkog episkopata u Jugoslaviji Savjetu za prosvjetu, nauku i kulturu NRH, interni br. spisa 232-Pr-1951.

²¹ Usp. AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, prijepis dopisa Savjeta za prosvjetu nauku i kulturu dekanu Rimokatoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu V. Keil-

ministar Miloš Žanko priopćio je dekanu Keilbachu odluku o izdvajanju Fakulteta sa Sveučilišta, a koju je prikazao kao ukidanje Fakulteta. Dekan je nastojao utvrditi čija je to odluka, a Žanko je odgovorio da se »radi o stavu Savezne Vlade FNRJ«. Pismeno rješenje Fakultet je dobio 1. veljače.²²

Nakon što su na Fakultetu primili rješenje, počela su stizati i rješenja o otkazima profesorima i nastavnicima. Održana je i sjednica Fakultetskog vijeća na kojoj je jednoglasno odlučeno da se navedena rješenja ne mogu prihvatiti zbog »formalnih nedostataka«²³. Naime, u prvom navedenom rješenju od 29. siječnja o ukidanju Fakulteta nije razvidno tko je donio navedenu odluku: potpisani predsjednik Vlade ili Vlada NRH.²⁴ U samom Rješenju piše »Na temelju člana 80 Ustava Narodne Republike Hrvatske, a na prijedlog ministra-predsjednika Savjeta za prosvjetu, nauku i kulturu Vlade Narodne Republike Hrvatske donosi Rješenje o ukidanju Rkt. Bogoslovske fakulteta Sveučilišta u Zagrebu«. U potpisu su predsjednik Vlade NRH Bakarić i ministar predsjednik Savjeta za prosvjetu, nauku i kulturu Hrvatske M. Žanko.²⁵ U rješenjima o otkazima također postoje formalni propusti jer su se u većini rješenja nalazile precrtane riječi te nije bilo naznačeno tko je učinio ispravke, i po čijem ovlaštenju, pa je Vijeće odlučilo ta rješenja ne prihvatiti.²⁶

Sa sjednice Fakultetskog vijeća poslana je Predstavka maršalu Titu 1. veljače. U predstavci su istaknuli kako je odluka donesena naprasno, bez savjetovanja s Fakultetom ili Rektoratom, a odluku su smatrali »nepodesnom i nepravednom i protivnom interesima države«. *Nepodesnom* jer je riječ o najstarijem Fakultetu u državi, *nepravednom* jer je ukidanje škola i fakulteta predmet zakonodavstva i nepravedno je bilo prema zaposlenicima, a nije odgovaralo državnim interesima jer nije pridonosilo normalizaciji odnosa države i Crkve. Apostrofirali su da će takva odluka biti loše prihvaćena u inozemstvu. Molili su Tita da stavi sporni akt izvan snage. Predstavku je podržao i dodatno potpisao

bachu od 25. veljače 1952., interni br. spisa 2397/52 i prijepis Rješenja o ukidanju Rimokatoličkoga bogoslovske fakulteta Sveučilišta u Zagrebu od 29. siječnja 1952. br. 1268, Zagreb, 29. siječnja 1952.

²² Usp. AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, Predstavka u predmetu ukidanja fakulteta – Maršalu Titu od 1. veljače 1952., interni broj spisa 131/1952.

²³ AKBF, Dokumentacija urudžbenog zapisnika br. spisa 131/1952., Zapisnik II. izvanredne sjednice Vijeća Fakulteta 1. veljače 1952. u 19 sati.

²⁴ Usp. AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, Dopis ministra Miloša Žanka dekanu V. Keilbachu od 25. veljače 1952., interni broj spisa 2397/52, broj spisa 196.

²⁵ Usp. AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, Prijepis Rješenja o ukidanju Rkt. bogoslovske fakulteta od 29. siječnja 1952. godine.

²⁶ Usp. AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, Dopis ministra Miloša Žanka dekanu V. Keilbachu od 25. veljače 1952., interni broj spisa 2397/52, broj spisa 196.

nositelj dužnosti predsjednika Biskupske konferencije katoličkog episkopata u Jugoslaviji nadbiskup beogradski Josip Ujčić.²⁷ Predstavku istog sadržaja poslali su ministru Vlade FNRJ Rodoljubu Čolakoviću²⁸ i Savjetu za prosvjetu, nauku i kulturu, odboru za visoke škole i naučne ustanove.²⁹

Prilog Predstavci od 1. veljače bio je dopis dekana Keilbacha u kojem je istaknuo dva formalna propusta: prvi da su 31. siječnja i 1. veljače stigla rješenja o otkazima koji trebaju uslijediti 1. veljače s otkaznim rokom od mjesec dana, što se kosilo sa zakonom (otkazi prema godinama službe pojedinca). Ističe da je u pismenom rješenju bilo navedeno da je dekan od 1. veljače razriješen službe, ali 3. veljače još nije imao nikakvih pismenih uputa Savjeta za prosvjetu, nauku i kulturu, nego je čak imao usmenu uputu ministra Žanka i pomoćnika ministra Josipa Lukatele da tijekom veljače obavlja potrebne poslove. Drugi je propust na koji Keilbach upozorava formalne prirode jer je bilo nejasno tko je donio rješenje – Vlada NRH ili predsjednik Vlade NRH.³⁰ Odgovor maršala Tita je bio vrlo koncizan – »obaveštavamo Vas da Vas drug Maršal ne može primiti«³¹. Svako daljnje nastojanje usmjereno prema Titu nakon takvog odgovora bilo je uzaludno jer je mišljenje već *a priori* doneseno.

Keilbach je dobio nešto dulji odgovor ministra Žanka da rješenje ostaje na snazi prema važećem Ustavu.³² Potom se kao dekan obratio s istim argumentima i predstavkom Fakulteta o formalnim propustima predsjedniku Vlade NRH Vladimiru Bakariću³³ i Prezidijumu Sabora NRH,³⁴ moleći ih da se rješenje o ukidanju Fakulteta stavi izvan snage. No, sve bez uspjeha.

Premda je mišljenje državnih vlasti očito bilo doneseno, Keilbach je ipak pozvan 7. veljače na razgovor kod pomoćnika ministra J. Lukatele. Kada

²⁷ Usp. AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, Predstavka u predmetu ukidanja fakulteta – Maršalu Titu od 1. veljače 1952., interni broj spisa 131/1952

²⁸ Usp. AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, Predstavka Rkt. Bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu gospodinu ministru Vlade FNRJ Rodoljubu Čolakoviću kao predsjedniku Savjeta za nauku i kulturu Vlade FNRJ od 1. veljače 1952.

²⁹ Usp. AKBF, Dokumentacija urudžbenog zapisnika br. spisa 135/1952., Predstavka kao prilog materijalima II. izvanredne sjednice Vijeća Fakulteta 1. veljače 1952.

³⁰ Usp. AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, Napomene k rješenju br. 1268 od 29. veljače 1952. o ukidanju Rkt. bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu od 1. veljače 1952.

³¹ AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, Kabinet Maršala Jugoslavije Rimokatoličkom bogoslovskom fakultetu, broj 568, iz Beograda, 21. veljače 1952. u potpisu načelnik kabineta.

³² Usp. AKBF, Dokumentacija urudžbenog zapisnika br. spisa 134/1952., Dopis dekana V. Keilbacha Savjetu za prosvjetu, nauku i kulturu Odboru za visoke škole i naučne ustanove od 1. veljače 1952. godine,

³³ Usp. AKBF, Dokumentacija urudžbenog zapisnika br. spisa 143/1952., Dopis dekana V. Keilbacha predsjedniku Vlade NRH V. Bakariću od 1. veljače 1952.

³⁴ Usp. AKBF, Dokumentacija urudžbenog zapisnika br. spisa 143/1952., Dopis dekana V. Keilbacha Prezidijumu Sabora NRH od 1. veljače 1952.

je došao, rečeno mu je da će biti primljen kod ministra Žanka, a razgovoru je prisustvovao i Lukatela. Ministar Žanko ga je primio kako bi čuo prijedloge vezane uz tehničke detalje provođenja odluke o ukidanju Fakulteta. Dekan je ponovio argumente o nepoštivanju vremenskih rokova (Fakultet je Rješenje dobio tek 1. veljače u 14 sati) i netransparentnosti kod podatka o donositelju te odluke (Keilbach je podsjetio Žanka da mu je rekao kako je riječ o odluci predsjednika Vlade, na što je Žanko odvratio da to nije točno, nego da je to odluka Vlade). Potom je Keilbach ukazao na nedosljednosti vezano uz pitanje je li ministar Ritig bio upoznat s tom odlukom Vlade jer je Žanko u usmenom razgovoru od 28. siječnja rekao da Ritig sve zna, a sam Ritig je to u privatnom razgovoru opovrgnuo. Štoviše, Ritig je navodno izjavio da pitanje ukidanja Fakulteta nije bilo tema na sjednicama Vlade kojima je redovito prisustvovao.³⁵ Ta izjava može poslužiti kao potvrda da je ipak bila riječ o političkoj odluci, a ne provođenju Ustava kada odluka nije došla ni do Vlade, niti je raspravljena u Saboru.

Keilbach je dalje u razgovoru pitao kako je Vlada mogla ukinuti Fakultet kada su kod ranijih razgovora o pitanju prava javnosti vjerskih škola Ritig i predsjednik vlade Bakarić izjavili da Vlada nije kompetentna donositi takve odluke, nego je to stav zakonodavstva. Vlada je, prema tome, trebala iznijeti Saboru takve odluke. Keilbach je podsjetio na prava zaposlenika i problem nezakonito uručenih otkaza. Žanko ga je uvjerio da će se dio vezan uz otkazne rokove revidirati i da je Fakultet ukinut zato što se sprema novi zakon o Sveučilištu prema kojem u komunističkom društvu ne može teološki fakultet biti dio državnog sveučilišta. Indikativna je izjava da ta odluka nema veze s političkim stavovima profesora Fakulteta. Žanko je izjavio da »ne zna kakvu će formu Crkva 'izmisliti' za nastavak rada«, na što je Keilbach odgovorio da Crkva neće trebati ništa »izmisliti« jer je Fakultet utemeljen po kanonskim propisima. Keilbach se diplomatski pozivao na slobodu koju jamči Ustav i molio da se omogući normalan završetak ljetnog semestra kako bi studenti priveli godinu kraju. Problem je bio i u služenju vojnog roka jer su studenti bez potvrde da studiraju na državnom sveučilištu mogli u bilo kojem trenutku biti pozvani na vojnu službu.³⁶ Takvi su slučajevi u kasnijem razdoblju više puta zabilježeni.³⁷

³⁵ Usp. AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, Pro memoria! zapis dekana V. Keilbacha u Zagrebu od 7. veljače 1952., str. 1.

³⁶ Usp. AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, Pro memoria! zapis dekana V. Keilbacha u Zagrebu od 7. veljače 1952., str. 1-5.

³⁷ Usp. Miroslav AKMADŽA, *Katolička crkva u komunističkoj Hrvatskoj 1945. –1980.*, 129-130.

Nakon razgovora Žanka i Keilbacha Fakultet je dobio rješenje prema kojem je trebao kao dio Sveučilišta u Zagrebu prestati s radom 30. lipnja 1952. godine, odnosno mogao je raditi do kraja ljetnog semestra akademske godine 1951./1952.³⁸ U tom je smislu biskup Akšamović pisao Keilbachu da Fakultet može raditi do kraja školske godine te da je predviđena državna dotacija koja će ovisiti o odnosima Crkve i države.³⁹

Keilbach je kao dekan nastojao riješiti situaciju na Fakultetu i u tom smislu je, kako je već navedeno, održavao sastanke⁴⁰ i korespondirao s predstavnicima državnih vlasti, ali i biskupom Akšamovićem koji je, pak, dalje korespondirao s nadbiskupom Ujčićem oko saziva plenuma episkopata. Saziv je bio odgođen za vrijeme nakon Uskrsa, kada će biti poznat položaj Pravoslavnog fakulteta u Beogradu.⁴¹ Keilbach je razgovarao i s Ritigom.⁴² Nastojao je razjasniti riječ »ukidanje« Fakulteta jer Fakultet nije bio ukinut, nego maknut iz državnog sveučilišta i s državnog proračuna. O toj temi je Keilbacha informirao biskup Akšamović, koji se raspitao kod ministra Ribnika.⁴³ Postojala je nada da će maršal Tito ukinuti odluku Vlade FNRJ, no nakon što je Tito odbio primiti delegaciju Fakulteta, ta nada je postala iluzorna.⁴⁴

Koliki je ugled Keilbach uživao svjedoči poziv v. d. predsjednika Biskupske konferencije nadbiskupa Ujčića na sjednicu u kojoj je trebao biti koreferent (referent je bio biskup Josip Srebrnić) vezano uz organizaciju fakulteta teologije u Zagrebu i Ljubljani, a bio je jedini govornik koji nije bio biskup.⁴⁵ Uzgred budi rečeno Keilbach je korespondirao s dekanom Pravoslavnoga bo-

³⁸ Usp. AKBF, Dokumentacija urudžbenog zapisnika br. spisa 147/1952., Uputstva Savjeta za prosvjetu nauku i kulturu Narodne Republike Hrvatske Rektoratu Sveučilišta u Zagrebu i Bogoslovskom fakultetu od 13. veljače 1952. interni br. spisa 2719.

³⁹ Usp. AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, Pismo biskupa A. Akšamovića dekanu V. Keilbachu iz Đakova od 15. veljače 1952.

⁴⁰ Primjerice, bio je i na sastanku s M. Protegom, glavnim direktorom socijalnog osiguranja, kako bi dogovorio umirovljenje profesora i uračunavanje godina u dušobrižničkoj službi u staž. AKBF, Dokumentacija urudžbenog zapisnika br. spisa 331/1952., Zapisnik IV. izvanredne sjednice Vijeća Fakulteta 17. ožujka 1952.

⁴¹ Usp. AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, Pismo biskupa A. Akšamovića dekanu V. Keilbachu iz Đakova od 28. veljače 1952.

⁴² Usp. AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, Pismo biskupa A. Akšamovića dekanu V. Keilbachu iz Đakova od 23. veljače 1952.

⁴³ Usp. KKBFB, Ostavština Vilim Keilbach, Pismo biskupa A. Akšamovića dekanu V. Keilbachu iz Đakova od 9. veljače 1952.

⁴⁴ Usp. AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, Pismo biskupa A. Akšamovića dekanu V. Keilbachu iz Đakova od 28. veljače 1952.

⁴⁵ Zanimljivo je da su bile dvije teme, uz gore navedenu bila je druga tema organizacija vjerskih škola za svećenički pomladak, a referent je bio biskup Beuerlein i koreferent biskup Paulišić. Vidi u: AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, poziv nadbiskupa J. Ujčića dekanu V. Keilbachu iz Beograda od 29. ožujka 1952.

goslovskog fakulteta Radivojem Josićem, koji je također 1952. godine isključen s Univerziteta u Beogradu,⁴⁶ ali i s dekanom Teološkog fakulteta u Ljubljani koji je bio u istoj situaciji.⁴⁷ Kroz tu korespondenciju jasno se nazire razlog ukidanja navedenih fakulteta – neostvarena težnja države za kontrolom nad fakultetima. Pisma koja je Keilbach dobio iz Ljubljane jasno na to ukazuju. Nakon ukidanja fakulteta država uvjetuje subvencioniranje promjenom uprave i zabranjuje sakupljanje milodara, jer nije bilo u duhu socijalizma.⁴⁸ Bez financijskih sredstava sudbina fakulteta je bila jasna. Prema korespondenciji uvjeti za financijsku pomoć od države bili su stavljanje državi pogodnih kandidata na upravljačka mjesta, imenovanje profesora uz potvrdu vjerske komisije te zabrana ulaska u sjemenište onima koje su državne vlasti kaznile.⁴⁹

Potvrdu tezi da je bio prisutan pritisak na fakultete nalazimo i u zapisu Keilbacha pod naslovom *Pro memoria*, koji je pohranjen u njegovoj ostavštini. Ondje opisuje sastanak s Ritigom nakon nedjeljne mise 21. prosinca 1952. godine u crkvi sv. Marka. Ritig ga je nagovarao da profesori s Fakulteta (poimence spominje Živkovića, Marića i Keilbacha) odu u Rim i privole Svetu Stolicu na sporazum. Predložio je nadalje da profesori s Fakulteta osnuju, unatoč *non licet*, inicijativni odbor za svećenička udruženja. Kako bi ga uvjerio, Ritig je pokazao Keilbachu pismo biskupa Akšamovića, koji je podržavao osnivanje inicijativnih odbora. No, Keilbach se nije složio s Ritigovim prijedlozima.⁵⁰ Par dana kasnije Keilbachu stiže pismo biskupa Akšamovića iz Đakova. Zahvalio je na božićnoj čestitki i odgovorio da će nastojati preporučiti Fakultet kako bi mu država i dalje financijski pomagala subvencijom. No, dalje piše da se očekuje od profesora Fakulteta stupanje u inicijativni odbor za svećenička udruženja.⁵¹

Dekan Keilbach u svrhu očuvanja Fakulteta obratio se predstavkom i velikom kancelaru Franji Sallis-Seewisu. Molio je velikog kancelara da predstavku iznese na sjednici Predsjedništva Biskupske konferencije koja je održana 22.

⁴⁶ Usp. AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, pisma dekana Pravoslavnog bogoslovskog fakulteta od 27. ožujka i 14. rujna 1952. s priložima i pisma V. Keilbacha poslana R. Josiću od 13. veljače, 20. veljače, 26. veljače, 1. travnja i 25. kolovoza 1952.

⁴⁷ Vidi više u: AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, pisma prodekana Teološkog fakulteta u Ljubljani Vilka Fajdige dekanu V. Keilbachu od 23. kolovoza 1952. i odgovor dekana Keilbacha od 16. ožujka, 26. kolovoza 1952. Pismo dekana Teološkog fakulteta u Ljubljani Stanka Cajnkara dekanu V. Keilbachu od 16. veljače, 8. ožujka, 22. ožujka, 6. lipnja i 20. lipnja 1952.

⁴⁸ Vidi pismo u: AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach pismo dekana Teološkog fakulteta u Ljubljani Stanka Cajnkara dekanu V. Keilbachu od 6. lipnja 1952.

⁴⁹ Vidi pismo u: AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, pismo V. Keilbachu iz Ljubljane od 5. lipnja 1952. nečitki potpis

⁵⁰ Usp. AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, Pro memoria!, Zagreb, 12. lipnja 1954., interni broj spisa 344/1954.

⁵¹ Usp. AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, Pismo iz Đakova 28. prosinca 1952.

travnja i da ju dostavi predsjedniku Josipu Ujčiću. Predstavka je tematski bila vezana uz uređenje statusa Fakulteta, a nastala je na osnovi zaključka Fakultetskog vijeća sa sedme redovite sjednice održane 4. travnja 1952. godine.⁵² U predstavi stoji da je najvažnije za opstanak Fakulteta da bude interdijecezanska ustanova i da se sačuva postojeće unutarnje ustrojstvo. Za financiranje Fakulteta predložio je osnutak fakultetskog fonda koji bi neovisno o trenutnom broju slušača pomagale sve dijezeze. Potom je istaknuo potrebu zauzimanja stava da plaće profesora trebaju biti izjednačene s onima na Sveučilištu u Zagrebu te da treba sačuvati odvojenost sjemeništa i Fakulteta. Konačno, molio je da se jasno odredi čiji će biti Rimokatolički bogoslovski fakultet u Zagrebu i da se istakne da je i nadalje fakultet. Prilog predstavi su tehničke napomene u vezi s fondom Fakulteta: broj osoblja, godišnji budžet u iznosu od 3 500 000 dinara itd.⁵³

Prema izvještaju J. Srebrnića s Biskupske konferencije održane u Zagrebu Hrvatski episkopat je odlučio da Rimokatolički bogoslovski fakultet u Zagrebu ostane crkvena institucija i priznata mu je autonomija pod nadzorom mjesnog ordinarija. Prihvaćeno je da je Fakultet interdijecezanski, podržan je osnutak fakultetske zaklade i prijedlog da iznos plaće profesora i nastavnika bude kao i na drugim fakultetima. Što se tiče ljubljanskog Fakulteta, koji je prestao biti državna institucija 4. ožujka 1952. godine, doneseno je samo kratko očitovanje da o njemu moraju brinuti biskupije Slovenije.⁵⁴ Predsjedništvo Biskupske konferencije poslalo je Predsjedništvu Vlade NRH putem Savjeta za prosvjetu, nauku i kulturu dopis sa svojom odlukom da Fakultet nastavlja s radom kao interdijecezanska vjerska ustanova svih hrvatskih biskupija i onih izvan Slovenije, a na teritoriju FNRIJ. Molili su da predsjednik Savjeta za prosvjetu, nauku i kulturu preda Fakultet tadašnjem dekanu kao predstavniku navedenih biskupija i zamolili redovitu godišnju subvenciju od države uz dopuštenje za prikupljanje doprinosa. Također, zamolili su da se slušačima Fakulteta prizna status studenta i da mogu odgoditi služenje vojnog roka tijekom studija.⁵⁵

⁵² U Zapisniku sa sjednice Vijeća nisu zapisani zaključci ni rasprava na tu temu. Usp. AKBF, Dokumentacija urudžbenog zapisnika br. spisa 361/1952., Zapisnik VII. redovite sjednice Vijeća Fakulteta 4. travnja 1952.

⁵³ U dopisu stoji da je nastao na osnovi »zaključka fakultetskog vijeća na VII. redovitoj sjednici od 4. IV. 1952.«, AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, predstavka u stvari uređenja budućeg statusa Bogoslovnog fakulteta dekana V. Keilbacha velikom kancelaru Franji Sallis-Seewisu iz Zagreba od 9. travnja 1952.

⁵⁴ Usp. AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, predstavka o organiziranju bogoslovnih fakulteta u Zagrebu i Ljubljani – izvještaj preuzv. g. dra. J. Srebrnića iz Zagreba od 20. travnja 1952.

⁵⁵ Usp. AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, dopis Predsjedništva Biskupske konferencije Predsjedništvu vlade NRH putem Savjeta za prosvjetu, nauku i kulturu iz Zagreba od 23. travnja 1952., interni br. spisa 7 B.K./V.V.

Nakon što je uz pomoć Biskupske konferencije riješen status Fakulteta trebalo je iznaći rješenje i osigurati normalno funkcioniranje, što je pak značilo da je trebalo naći model financiranja, a čemu je također pridonio Keilbach. Teret održavanja u najvećoj mjeri trebala je snositi Zagrebačka nadbiskupija, a potom razmjerno i sve neslovenske biskupije u FNRJ i starješine redovničkih kuća koji šalju slušače na Fakultet. Trebalo je, u svrhu osiguravanja daljnje djelatnosti Fakulteta osnovati fakultetski fond kojim će upravljati odbor koji bira Fakultetsko vijeće pod nadzorom velikog kancelara. Odbor je izabran u svibnju 1952. godine na osmoj redovitoj sjednici Vijeća, a među članovima nalazimo i Keilbachovo ime, uz profesore Ivana Škrebline i Dragutina Štingla.⁵⁶ Keilbach je također pomogao izraditi prijedlog financiranja Fakulteta.⁵⁷ Koliko je pitanje financiranja bilo kompleksno, može se iščitati iz zapisnika sa sjednica Vijeća Fakulteta.⁵⁸ Sazvana je izvanredna sjednica krajem listopada 1952. godine isključivo zbog razmatranja mogućnosti daljnjeg financiranja. Predloženo je da Fakultetu pomognu i ostale biskupije, osim Zagrebačke nadbiskupije, te redovnički poglavari.⁵⁹ Predložen je i mjesečni budžet, koji je usvojen na rečenoj sjednici.⁶⁰ Fakultetski fond je isto tako bio važna tema o kojoj se često raspravljalo.⁶¹ Iz pravila o poslovanju »fakultetskog fonda«, koja je donijelo Fakultetsko vijeće, razvidan je način njegova funkcioniranja.⁶²

Trud koji je Keilbach uložio u održavanje Fakulteta prepoznat je, stoga je ponovno izabran za dekana. Tijekom njegova mandata financijsko poslovanje

⁵⁶ Usp. AKBf, Dokumentacija urudžbenog zapisnika br. spisa 418/1952., dodatak zapisniku saziva VIII. redovite sjednice Vijeća Fakulteta 5. svibnja 1952.

⁵⁷ Uz Keilbacha prijedlog su izradili A. Živković, S. Bakšić i Đ. Gračanin. Više o prijedlogu vidi u: AKBf, Dokumentacija urudžbenog zapisnika bez br. spisa, Zapisnik II. redovite sjednice Vijeća Fakulteta 11. rujna 1952.

⁵⁸ Vidi, primjerice, III. redovitu sjednicu od 17. listopada 1952. godine, na kojoj se raspravljalo o financiranju Fakulteta, a problem je bila nezainteresiranost drugih biskupija, osim Zagrebačke, koja nije bila kadra sama snositi financiranje Fakulteta. Usp. AKBf, Dokumentacija urudžbenog zapisnika bez br. spisa, Zapisnik III. redovite sjednice Vijeća Fakulteta 17. listopada 1952.

⁵⁹ Usp. AKBf, Dokumentacija urudžbenog zapisnika bez br. spisa, Zapisnik I. izvanredne sjednice Vijeća Fakulteta 25. listopada 1952.

⁶⁰ Usp. AKBf, Dokumentacija urudžbenog zapisnika br. spisa 155-E/1952., Dopis dekana V. Keilbacha velikom kancelaru Franji Sallis-Seewis od 27. listopada 1952.

⁶¹ Vidi, primjerice, zapisnik V. redovite sjednice u: AKBf, Dokumentacija urudžbenog zapisnika bez br. spisa, Zapisnik V. redovite sjednice Vijeća Fakulteta 28. siječnja 1953. ili AKBf, Dokumentacija urudžbenog zapisnika bez br. spisa, Zapisnik IV. izvanredne sjednice Vijeća Fakulteta 12. svibnja 1953. Također pogledati zapisnik I. sjednice fakultetskog odbora Fakultetskog fonda, u: AKBf, Dokumentacija urudžbenog zapisnika bez br. spisa, zapisniku I. sjednice odbora Fakulteta 27. siječnja 1953.

⁶² Usp. AKKBf, Ostavština Vilim Keilbach, Pravila o poslovanju »Fakultetskog fonda«.

bilo je transparentno i uredno, što dokazuje Zapisnik o pregledanim knjigama materijalnih i personalnih izdataka i blagajna iz 1954. godine.⁶³

Unatoč svim pregnućima oko očuvanja Fakulteta, Keilbach je odlučio napustiti Hrvatsku. Krajem 1954. godine »otpušten je iz državljanstva« Federativne Narodne Republike Jugoslavije i odlazi zauvijek u inozemstvo.⁶⁴ O njegovoj daljnjoj međunarodnoj znanstvenoj karijeri ponajbolje svjedoči počasni doktorat koji je dobio na protestantskom Sveučilištu u Uppsali 1975. godine.⁶⁵

Iako je napustio Hrvatsku, Keilbachova navezanost na Fakultet nije nestala. Tako ga je 1969. godine tadašnji dekan Fakulteta Tomislav Janko Šagi-Bunić obavijestio da se svečana proslava 300. obljetnice kraljevske diplome dane zagrebačkoj Akademiji ipak neće održati zbog potresa u Banjoj Luci i okolici, zbog čega je Fakultetsko vijeće odlučilo skromna sredstva predviđena za proslavu poslati kao pomoć stradalima u potresu.⁶⁶ Keilbach je odgovorio čestitkom Fakultetu u svoje ime i u ime dekana Katoličkoga teološkog fakulteta sveučilišta u Münchenu profesora Wenera Dettloffa. Posebice je pohvalio inicijativu oko pomoći stradalima u potresu.⁶⁷ Veze s Fakultetom održavao je i preko knjižnice Fakulteta, koju je uvelike pomagao opremiti, a koja i danas čuva njegovu ostavštinu.⁶⁸ Fakultet mu je zahvalio počasnim doktoratom iz polja teologije, koji mu je dodijeljen 12. ožujka 1970. godine.⁶⁹

Zaključak

Pokušaj komunističkih vlasti iz 1952. godine da se ukine Rimokatolički bogoslovski fakultet pokazao se neuspješnim. Zahvaljujući ustrajnosti profesora s Fakulteta i predstavnika Katoličke crkve Fakultet je nastavio s djelatnošću kao crkvena institucija kojoj je priznata autonomija pod nadzorom mjesnog ordi-

⁶³ Usp. KKBF, Ostavština Vilim Keilbach, Zapisnik o pregledanim knjigama materijalnih i personalnih troškova sastavljen u dekanatu 1. prosinca 1954., interni br. spisa 484/1954.

⁶⁴ Usp. AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, Uvjerenje o otpustu iz državljanstva FNRJ od 3. studenog 1954., interni broj spisa br. II-4-25452/1954.

⁶⁵ Uppsala Universitet, Honorary Doctors of the Faculty of Theology, u: <https://www.uu.se/en/about-uu/traditions/prizes/honorary-doctorates/theology/> (zadnje posjećenno 12. XI. 2020.).

⁶⁶ Usp. AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, Dopis dekana Tomislava J. Šagi Bunića Vilimu Keilbachu iz Zagreba od 29. listopada 1969.

⁶⁷ Kuriozitet je da je Keilbach naveo da se upravo vratio iz Južne Amerike, gdje se suočio s problemom svećeničkog pomlatka *religio depopulata*. Usp. AKKBF, Ostavština Vilim Keilbach, dopis Keilbacha, sine anno, sine loco.

⁶⁸ Usp. Bonaventura DUDA, Monsignoru dr. Wilhelmu Keilbachu in memoriam, 146.

⁶⁹ Usp. *Počasni doktorati Sveučilišta u Zagrebu 1913. – 2013.*, Ranka FRANZ-ŠTERN – Maja ŽEPEC (ur.), Zagreb, 2013., 40.

narija. Susljedno tomu politička odluka o ukidanju pretvorena je u odluku o micanju Fakulteta sa Sveučilišta pod izlikom da novi Ustav ne dopušta teološke fakultete na državnim sveučilištima. Time je naprasno prekinuta stoljetna navezanost Fakulteta na Sveučilište u Zagrebu. Premda je potonja odluka trebala biti pitanje zakonodavstva, kako je uostalom Keilbachu bilo rečeno u razgovoru s Ritigom i predsjednikom vlade Bakarićem, ipak je bila riječ o političkoj odluci, koja je donesena ishitreno i koja je imala niz formalnih propusta. Posebno je problematična činjenica da iz Rješenja o ukidanju Rimokatoličkoga bogoslovskog fakulteta nije razvidno tko je odluku donio –Vlada ili predsjednik Vlade. U rješenjima o otkazima je, pak, bilo više precrtanih riječi, a nije se znalo tko ih je precrtao i po čijem ovlaštenju. Navedeni propusti idu u prilog tezi da je riječ o političkoj odluci, a to potvrđuje i kasniji pritisak na teološke fakultete vezano uz nastavno osoblje, upisivanje studenta i prihvaćanje svećeničkih udruženja, čime je uvjetovana financijska pomoć države.

Keilbach je kao dekan Fakulteta neumorno korespondirao s brojnim institucijama i pojedincima, kako predstavnicima civilnih tako i s predstavnicima crkvenih vlasti. Iz korespondencije doznajemo stavove pojedinaca koji su sudjelovali u onodobnoj javnoj društvenoj i političkoj sceni. Također je održavao sastanke s predstavnicima državnih vlasti u cilju pronalaska što boljeg rješenja za Fakultet. Isprva je Keilbachov uspjeh bio ishodenje dovršetka tekuće akademske godine unutar Sveučilišta, iako je Rješenje o ukidanju Fakulteta trebalo odmah stupiti na snagu. Nakon što je ishodio mogućnost daljnjeg rada nekoliko narednih mjeseci, krenulo se u rješavanje statusa Fakulteta, što je bilo ključno za njegov opstanak. Ne manje važno bilo je iznaći model financiranja. Na te su izazove profesori Fakulteta na čelu s dekanom Keilbachom uspjeli naći odgovarajuće odgovore. Keilbach, čija je uloga u očuvanju Fakulteta 1952. godine neupitna, svoju akademsku i znanstvenu karijeru nije nastavio u Hrvatskoj, nego u inozemstvu. Bez podozrenja možemo ustvrditi da je ondje ostavio zamjetan trag kao uvaženi teolog i filozof prepoznat u svjetskim razmjerima, što bi mu predmnijevamo, ostankom u komunističkoj Jugoslaviji bilo otežano.

Summary

A CONTRIBUTION TO THE HISTORY OF THE CATHOLIC FACULTY OF THEOLOGY.

THE ROLE OF VILIM KEILBACH IN THE PRESERVATION OF THE FACULTY IN 1952

Ana BIOČIĆ

Catholic Faculty of Theology, University of Zagreb
Vlaška 38, p.p. 432, HR – 10 001 Zagreb
anabiocic.1@gmail.com

The Catholic Faculty of Theology was part of the University of Zagreb since the University has been founded. However, in 1952, the Communist government carried out a political, and not a legislative, decision to exclude the Faculty from the University. The Dean of the Faculty at that time was Vilim Keilbach. On the basis of archive material, stored in the Archive of the Faculty, and Keilbach's legacy, stored in the Library of the Faculty, the article will attempt to determine his role in the events that took place in 1952, in the sense of organisation of work at the Faculty from that time onwards in those significantly changed circumstances.

Keywords: 20th century, Vilim Keilbach, Catholic Faculty of Theology, abolishment of the KBF.